

Informační bulletin

HISTORICKÉ SPOLEČNOSTI PRO AKTUALIZACI ODKAZU
ČESKÉ REFORMACE

VERITAS

č. 8/1999

Pro informaci svých členů vydává VERITAS podle potřeby

OBSAH

Str.

1. Výtah z přednášek na semináři v Pardubicích dne 20. 3. 1999	
A/ Globalizace a její vliv na demokracii.....	2
B/ Přínos českých zemí Evropě a lidstvu	7
2. Zpráva ze zasedání valné hromady společnosti VERITAS	11
3. Výtah ze zprávy moderátora o činnosti VERITAS v roce 1998.....	13
4. Informace o Evropském hnutí.....	14
5. Informace o občanském sdružení Exulant	15
6. Kalendárium 2000 (vloženo)	

**Výtah z přednášek na semináři
v Pardubicích dne 20. 3. 1999**

Jarní seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a občanskou nauku v Pardubicích byl věnován velmi aktuální tematice globalizace a jejích důsledků. S problémy, které vyvstávají v dané souvislosti, se setkávají stejně tak učitelé, rodiče i prarodiče a občané vůbec. Živá a dlouho nekončící diskuse byla důkazem, že zvolené téma bylo potřebné a žádoucí.

Globalizace a její vliv na demokracii

Dalibor Plichta

Společné zamyšlení lze uvést nejlépe citátem autora ze vzdálené Kanady: „Problém tzv. globální ekonomie je v tom, že její základy tvoří chamtivost, nerozváženost a nerealistická snaha převést celý svět na konzumní ekonomii prospívající korporaci.“ Globalizace je představována jako racionalizace a optimalizace využití všech přírodních i lidských zdrojů pro hospodářství. Je rovněž vydávána za jev, ke kterému svět musel dojít vzhledem k vystupňovanému propojení všech svých oblastí. Jde o životní prostředí, udržení ekonomického růstu, boj s hladem, populační explozi atd.

Je to nejen způsob myšlení, uvědomování si obtíží současného světa, ale i zvláštní způsob odpovědi na tyto výzvy. Globalizace je „střechové označení pro skupinu souvisejících jevů, které se sice už vyskytovaly dříve, ale nabyly globálních rozměrů tím, že došlo kromě jiného k transnacionalizaci, internacionalizaci a integraci světových aktivit“ (Bernásek, Václav: Globalizace ve světové ekonomice). „Internacionalizovaná produkce nahradila obchod jako tmel spojující mezinárodní ekonomické transakce“ (Fobrin, Svatopluk: Regionální integrace ve světovém propojení ekonomik).

Je to ovšem současně soumrak národních ekonomik a států a tyto národy a státy s tím nemusí být spokojeny. Nejde o dohodu, o svobodnou spolupráci, o ohleduplné a citlivé řešení. Svět může být tímto řešením pouze postižen. Hlavní je zřetel ekonomický – liberalistický: volný trh. Efektivnost ekonomického podnikání, ziskovost, přináší proto pohled dílčí, zúžený, omezený. Týká se jen části problémů současnosti.

Tuto problematiku řeší také jen nepatrná skupinka lidí, nikoli celý svět. Oceňováni jsou především ekonomicky nejdůležitější řídicí lidé, přičemž nemusí jít o zralost a lidskou odpovědnost. Je to protipól „obecného dobra“. Naopak: pro globalizaci je usilování o „obecné dobro“ pro národ a stát věcí cizí. Má-li však „obecné dobro“ být základem politiky, objevuje se zákonitě i napětí mezi globalizací a politikou. S tím souvisí snahy určitých hospodářských a politických sil, dosáhnout toho, aby vznikl globální subjekt politické moci, tj. aby jediná moc politickými, případně i vojenskými prostředky vykonávala vládu nad celým světem.

Nejde v této souvislosti o předem zaujaté stanovisko proti mezinárodní spolupráci, ani o apriorní obhajobu uzavřenosti. Je však nutné konstatovat, že dochází ke střetu národních zájmů a globalizace. Národní zájem je souhrn vyznávaných hodnot národního společenství se zřetelem k jeho žádoucímu trvání a rozvoji, k jeho bezpečnosti a nezávislosti, hospodářskému prospívání i zachování kulturní svébytnosti. Je to tedy mnohem více než prospěch a zisk. Pokud národy trvají, nejsou národní zájmy atavismem. Jsou atributem právě demokratických států (na rozdíl od feudálních, které vznikly vlastně náhodně), a to až od 18.–19. století; předtím převažovaly zájmy dynastie, koruny atd. Pokud dnes je něco překonáno, nejsou to národní zájmy, neboť ty jsou legitimní.

Síly globalizace, tj. nadnárodní koncerny a korporace, se o národní zájmy nezajímají. Přinášejí a odnášejí investice dle své vlastní potřeby. Národům a státům pak zbývá jen málo svrchovanosti. Jejich posláním se stává jen udržování klidu a pořádku na jejich území, vypořádávání se s neblahými důsledky globalizace (nezaměstnanost, sociální nejistota, bezdomovectví atd.). Důsledky se projevují i v oblasti politické omezováním národních zájmů.

Globalizace však neuspokojuje ani ekonomické národní zájmy. Proto se projevuje snaha utvořit nové politické struktury. Národní státy si totiž nemohou příliš vybírat investory, je to naopak. Nezáleží na schopnostech občanů jednotlivých zemí, ale jde především o úmysly koncernů, co se jim hodí (otázka daní, laciná pracovní síla apod.). Globalizace je proto připravena rozkládat a parcelovat národní státy, které ztrácejí kontrolu nad svými věcmi. Tím jsou ohrožovány sebezáchovné možnosti zejména států malých.

Jen hranice jsou však základem a podmínkou svobodné spolupráce mezi státy a národy. Tyto hranice zajišťují platnost vlastních zákonů na určitém území a tím jeho svrchovanost. Lze říci, že se blíží konec dosavadního rámce politiky. Jde o soumrak národních ekonomik a národních států.

Globalizace ohrožuje svou honbou za velikostí i všechna další společenství. Při honbě za touto rostoucí velikostí se ztrácí přehled, nikdo se v ničem nevyzná a nakonec dochází k plýtvání. Superverková centrála je nakonec nevykonná (srov. Schumacher, Friedrich: Malé je krásné; tj. zdůraznění výhod malých útvarů). Velké roste rychleji než roste schopnost se s tím vypořádat. S tím souvisí i větší porušování lidských práv, zvláště sociálních. Moc ekonomických sil se dnes stále více ztrácí v anonymitě, člověk se necítí ve světě doma. Náhražky životní náplně jsou plytká zábava a konzum, uměle vyvolávaná poptávka po zboží, jež je třeba prodat.

Je globalizace slučitelná s demokracií? Základem demokracie je svéprávnost, samospráva atd. To je ovšem globalizaci cizí. Ta si nežadá horizontální koordinaci, ale vertikální řízení shora, mocenské či ekonomické. Technokrat má exaktní dovednost, pracuje bez koordinace a kompromisů. Globalizace nehledá společnou vůli ani se státem, natož s občany. Jedná tak, jakoby šlo o vyšší moc, vyšší rozum.

Globalizace otevřeně myšlenky demokracie nenapadá, ale je to důsledkem jejího jednání. Necení si důstojnosti nejen jednotlivce, ale ani národů a dalších celků. Politika je nahrazena ekonomickým myšlením, ekonomika je nadřazena všemu.

Globalizace je v jistém smyslu pokračováním fašismem zdiskreditovaného korporatismu, kdy politická diskuse a parlamentarismus byly nahrazeny dohodou korporací (kde nebyla volba demokratická, ale jmenování). Zdánlivě šlo o souhru zájmů zaměstnanců a zaměstnavatelů. V demokracii se těší největší vážnosti volení politici, v globálním systému jsou nejméně váženi technokrati. Globalizátor není omezován „vedlejšími zájmy“ (sociálními, kulturními, ekologickými apod.). Vlády si globalizátoři „zakupují“. Národní zájmy se stávají jen vedlejší zplodinou volného trhu.

Je nutno nenechat se zmýlit: není důležitější dohoda nadnárodních skupin než dohoda demokratických struktur. Příští století by mohlo být stoletím autoritativních režimů; ty by musely potlačovat silnějšími prostředky nespokojenost nezaměstnaných, špatně placených, bezdomovců. To by samozřejmě nedokázala demokratická vláda. Vypadá to fatálně, ale nikdy v dějinách nebyl jen jeden pohyb. Ani globalizace není fátum. Je to problém společnosti, lidí. Je třeba hájit a rozvíjet nástroje demokracie.

Artikulace vlastních zájmů se neobejde bez sdělovacích prostředků. Ty jsou v rukou několika subjektů nejen u nás, ale v celé Evropě i jinde. Předpisují i to, o čem se bude diskutovat. Lidé nemohou sami určit o čem chtějí hovořit, je jim to vnucováno. Globalizace tak vyhlodává základ demokracie, který je ve svrchovanosti lidí.

Nástrojem globalizace se může stát i Evropská unie. Poslední dohody (Maastricht, Amsterdam) ji posouvají k byrokratickému systému (na rozdíl od demokratického). Byrokratické nevolené, jmenované orgány Evropské unie nahrazují volené orgány jednotlivých členských států. Demokracie Evropské unie nevznikne, zanikne-li demokracie v jednotlivých státech. Evropská unie nemá dostatečné předpoklady pro demokratické fungování, protože nemá kulturní sounáležitost. Evropa není kulturně ani hospodářsky sourodá. Bez „evropského lidu“ může vzniknout jen demokracie formální, bez diskuse a bez autentické integrace zájmů. Šlo by o karikaturu společné evropské vůle. Nešlo by o unii rovnosti, a proto ani svobody, ale pouze o centralizované vládnutí (ve smyslu amsterodamské dohody by mělo pravomocí Evropského parlamentu ještě ubývat, většina zákonodárné činnosti zůstává v tajnosti za působení skupin lobbyistů atd.). Evropská unie se stále více chová jako by už byla federací, ale zatím jí není. Dnešní Evropská unie je bohužel jiná než před deseti lety. Znalost problematiky je ale jedinou podmínkou pro správné pochopení a vyrovnání se s touto skutečností.

Vývoj směřuje spíše k potlačení demokracie, a proto je třeba trvat na demokratických základech. Globalizace je spojena i s kritikou filozofického pozitivizmu, racionalismu a osvícenství. Je proto třeba hájit i myšlení 19. století proti tzv. postmodernismu, který tíhne k iracionalitě. Demokracie je však dílem nikoli postmodernismu a iracionalismu, ale pozitivizmu.

Záznam některých podnětů z bohaté diskuse:

1. Ztráta identity Čechů v cizině. Asi ji opravdu ztrácíme rychleji než jiní, jsme přizpůsobivější. Oddanost a vnitřní sepětí s národem se rychle ztrácí. Ovšem přizpůsobivost nemusí být jen zápor, ale i klad, díky kterému národ přežil.

Svou identitu však ztrácíme i doma. Mnozí mladí lidé už nemají ani ponětí, jak vznikl národ a stát.

2. Jaké jsou možnosti, když sedíme v „rozjetém vlaku“, který se rozjel dříve než jsme vůbec věděli, že jede? Rozhodnuto bylo již před listopadem 1989, kdesi v Německu, že se nastoupí cesta katolizace, vstřícnosti ke šlechtě,

privatizace. Předem byly vybrány osoby. Vznikla situace, kdy jako bychom prohráli „třetí světovou válku“. Musíme se ale bránit, využívat to, co zatím demokratické instituce dovolují a nenechat sebou manipulovat. Je to i otázka osvěty, politické kultury národa.

3. Lze usilovat o to, aby globální organizace přijaly demokratické prvky? To koncerny činit ani nemohou, jejich cíl je jiný. Je nutno rozlišovat potřebu koordinovat techniku atd. (to lze dělat normálně, je to apolitické) od snahy ovládnutí národních ekonomik nadnárodními koncerny.

4. Příklady ovládnutí národního hospodářství: likvidace výzkumu, požadavek monokultur. Ideově sem lze zařadit i například New Age (jakýsi „osvícený monopol“).

5. Otázka skutečných hodnot: na výrobku není nejcennější materiál, ale lidská práce. Člověk není pro věci, ale věci mají sloužit člověku.

6. Zisk se má vracet zpět do místa či oblasti.

7. Nutnost řešit hlavní problém ve světě: rozpor mezi chudobou a bohatstvím.

8. Nerozpadnou se začas gigantické podniky? Ne, ale budou sjednoceny.

9. Problém s identitou – u nás dáno i umělým rozpolcením v dějinách.

Identita evropská se má vytvářet v návaznosti na Evropu Karla Velikého včetně začlenění starých dynastií. Blahovolná kritika nerozvážnosti TGM a legií, problematizace vzniku ČSR.

Ale i tak spíš optimismus než pesimismus. Identita se přese všechno zachovala. Cesta k nápravě jde před jednotlivce: „Bude-li každý z nás z křemene, je celý národ z kvádrů“.

10. Něco lze vidět přece i ve sdělovacích prostředcích (například staří legionáři-pamětníci), ale pozor i na druhé nebezpečí: přeznačování historie v duchu komunistické ideologie.

11. Demokracie je především idea a pokusy o její uskutečňování. Je třeba ji spojit s kulturou politického života. Vše je ovšem živé, nejde o jednu provždy dobytou pozici. U nás je nyní demokracie pokleslá. Do značné míry je to i důsledek normalizace.

12. I když se „vlak rozjel“, je tu jistota vědomí, že u dějin světa je Bůh.

13. Obrana „nacionalismu“ – je nutno rozlišovat české obranné národní hnutí a německý výbojný nacionalismus, nesměšovat to. Národní uvědomělost je nutná, jinak národ není národem.

14. Projekt deníku „Česká politika“ (v plánu ještě v roce 1999). Má to být seriózní a svobodné periodikum, nezmanipulované a závislé jen na podpoře veřejnosti.

Přínos českých zemí Evropě a lidstvu

Vladimír Sakař

V hlavní přednášce našeho dnešního semináře zazněla problematika globalizace a jejího dopadu na život konkrétních národů a států. V souvislosti s tím jsou pronášeny mnohé dobře – i méně dobře – míněné prognózy o další existenci národních celků v takto globalizovaném světě. Tyto otázky a problémy jsou naléhavé, protože se nezadržitelně blíží doba, v níž se staneme objektem evropské integrace – zařazení do Evropské unie, v níž začínají úvahy o vytvoření Spojených států evropských.

Objevují se dokonce i chmurné předpovědi o tom, že rizikem našeho chystaného vstupu do Evropské unie je, že by se v ní naše republika mohla rozplynout jako kostka cukru (srov. Cinger, F.: Ztráty národní kultury se bojme, budeme-li pasivní, Právo, 9.2.1999, s. 12.).

Jistě není možné se trvale takovým snahám bránit. Svět pravděpodobně spěje k sjednocování zcela všeobecně. Bude to požadavek, který se čím dále radikálněji bude prosazovat v zájmu světového hospodářství, resp. v zájmu velkých monopolních uskupení, pro něž je rámec dosavadního státního uspořádání ve světě příliš těsný. Jen tak totiž může dojít k tomu, že světový boj o trhy nepřeroste ve válečný konflikt, jehož následky si dovedeme představit. Není ovšem pravda, že obchodní válka je zcela neškodná – i ta má své oběti. Nese totiž s sebou zbídačování celých prosperujících ekonomických celků, to znamená především jejich obyvatel.

Řešení celého souboru otázek, souvisících s dalším děním, je na první pohled velmi jednoduché, ovšem je také velmi nesnadné. Závisí totiž na nás všech. Je sice pravda, že nelze o vědeckých a společenských věcech, zejména o národním kulturním uvědomění hlasovat (to je, pokud vím, praxe, kterou se snažil zavést vlajkařský novinář Rys-Rozsévač, který dával hlasovat o tom, zda jsou Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský pravé či ne), protože bychom se mohli dočkat veskrze nedobrych a nežádoucích konců – mohli bychom také být rozličnými eseisty a literárními pracovníky prohlášeni podle jejich zaměření buď za fašisty nebo za maloburžoasní nacionalisty, nebo extrémisty vůbec. Tudy jistě cesta nevede.

Rozhodně není cestou ani občas vyslovovaný požadavek, abychom my Češi kajícně doznali, že jsme se v nové době mýlili a že radostně všechny své omyly napravíme a to tak, že budeme spokojeni s tím, co nám bude milostivě poskytnuto, protože i vznik samostatného státu byl v podstatě neuváženým omylem. Ani tato cesta není schůdná, otevírá se pro ty, kteří nostalgicky vzpomínají na starou Rakousko-Uherskou monarchii.

Celá problematika zasluhuje opravdu jiné řešení. Ač nemám ve zvyku citovat názory politiků, přesto dnes uvedu mínění pana ministra kultury Pavla Dostála: „při vstupu do Evropské unie nejde o zeměpisný pohled – z tohoto aspektu v Evropě již dávno jsme a vlastně jsme ji nikdy neopustili. Jde o to, aby Češi nebyli vnímáni jako cizinci, jako cizorodý prvek... Znamená to, že na jedné straně musíme převzít běžné evropské modely chování a hodnotovou stupnici, na druhé straně musíme být schopni zachovat si své typické identifikační znaky a způsobit, aby je evropské povědomí nevnímalo jako cizorodé. To je proces, který v západní Evropě probíhá již řadu let, proces, který probíhal v minulosti i u nás v rámci konstituování českého národa z různých lokálních, rodových či nářečových skupin.“ Výsledkem takového procesu ale v minulosti bývala velmi často jakási „unifikace“, stav, kdy se mnohé individuální prvky setřely či rozplynuly. Nehrozí nám to? „Zachování identity přinejmenším v míře, v jaké si ji například ve Velké Británii udržují Skotové či Walesané, ve Španělsku Katalánci, ve Francii Bretonci, ve Švédsku Laponci či v Německu Bavoři, je normou, pod kterou nelze jít. Znamená to, že je životně nutné představit Evropě českou kulturu jako cosi svébytného, plnohodnotného, a to nejen v jednotlivých dílech, ale právě výše zmíněného souhrnu...“ (citováno Fr. Cingerem l. c.).

Nebudu pojednávat zevrubně o této otázce, pokusím se přejít k jinému tématu – totiž k tématu úlohy historie v těchto otázkách. Mnohdy totiž slyšíme jen kritické hlasy, které hovoří o tom, že „česká strana“ byla jen mezi „obdarovanými“, tj. že přebírala vše jmenovitě ze západní Evropy. Je zcela samozřejmé, že jeden národ se učil v Evropě od druhého, bylo by naprosto pošetilé to popírat, přesto však existují v českých dějinách velmi významné osobnosti i události, které měly význam celoevropský. Právě tak existovaly v naší minulosti osobnosti, které měly nemalý význam i mimo Evropu. Pokusím se to demonstrovat na několika příkladech. Hlubší zájemce odkazují na dvousvazkový sborník Co daly naše země Evropě a lidstvu [1. vydání 1940, 2. vydání 1. svazku 1998 (Argo, Praha)].

Mnohé z toho se jistě dá použít při vyučování dějepisu nebo češtiny při vhodné příležitosti.

Jde především o odkaz některých významných osobností našich dějin, o nichž se poměrně málo píše a čte. Hned na počátku českých dějin je to osobnost knížete Václava. Legendy o ní téměř obešly svět: od křesťanského východu, kde je jich známo nejvíc a kde se také staly i součástí bohoslužebného ritu až po křesťanský západ, kam dorazila vánoční píseň o dobrém králi Václavovi někdy v 17. století a stala se v anglosaském světě velmi známou. Je tu velebena především dobročinnost a láska k lidem, kterou prokazuje mladý dobrý panovník.

Právě tak o lásce k lidem a službě poddaným svědčí i další osobnosti vyšlé z českého prostředí. Je to na počátku 13. století především manželka krále Waldemara II. dánského Dagmar, dcera Přemysla Otakara I. a jeho první manželky Adély, původním jménem Markéta. Pro svoji milou povahu, dobročinnost a péči o poddané byla velmi oblíbená a její jméno dosud žije v dánských národních písních.

Zdá se, jakoby tyto vlastnosti byly „doma“ na dvoře českých vládců koncem 12. a na počátku 13. století. Nevlastními sestrami princezny Markéty byly i dvě princezny, jež požívaly v tradici touž pověst: Anežka Česká, zakladatelka kláštera a špitálu na Františku v Praze a skoro zapomenutá Vilemína (Guilelma), která se dostala až do Milána, konala tam mnohé dobré skutky a nakonec byla „uznána“ po své smrti za „kacířku“ a její kosti byly vykopány a spáleny. Hlavním rysem této vznešené dámy byla zbožnost, spojená s péčí o lidi.

V souvislostech evropských jsou ještě mnohem závažnější další osobnosti. Z nich je třeba na prvním místě (v pořadí chronologickém) uvést českého krále a císaře říše římské Karla IV. Jeho dílo bylo velkým přínosem jak pro Evropu, tak koneckonců pro Království české, jemuž vládl. Svou říši rozmnožoval mírovou cestou, bez výbojů. Myslel na blaho poddaných. Jeho nesplněnou snahou byla touha po spojení všeho křesťanstva – západního i východního. Svoji činností, podporující reformy v církvi, dal vlastně podnět k velkému reformnímu hnutí, které nakonec vyústilo v tzv. českou reformaci.

S ní nesporně souvisí velká reformátorská osobnost Husova. Jeho život a mučednická smrt byly výrazným svědectvím o potřebě od základu reformovat stav, v němž se středověká církev nalézala, a vrátit se svým způsobem až k církvi doby apoštolů. Nelze také zapomínat na to, že česká (husitská) reformace měla dosah do celého tehdy známého světa. Hranice mučedníků, Husových následovníků a učedníků, se rozhořely od Skotska přes Francii do dnešního Německa a Polska. Nesmíme také podceňovat husitské manifesty, které seznamovaly všechny země střední a západní Evropy s požadavky husitské reformace. Z iniciativy husitského poselstva zazněly při jednání v Chebu v roce 1431 požadavky, aby byli pozváni na koncil v Basileji také zástupci východních církví, protože jinak nebude koncilem vskutku ekumenickým (Molnár, A., 1982, s. 11).

Za vlády Jiřího z Poděbrad se začíná v Čechách i na Moravě uskutečňovat idea království dvojího lidu. Tato idea je svým způsobem předchůdcem ideje novodobého státu. Po smrti Jiřího z Poděbrad došlo již za vlády jeho nástupce Vladislava Jagellonského k právnímu vyjádření této zásady ve Smlouvě kutnohorské, uzavřené na sněmu v Kutné Hoře v roce 1485. Na Moravě byly tyto zásady přijaty již dříve zásluhou zemského hejtmana Ctibora Tovačovského z Cimburka; jsou vtěleny do výkladů jeho souboru práva v Knize Tovačovské. Roku 1500 se staly tyto zásady částí Zřízení zemského.

Ještě dalším příspěvkem do pokladnice evropského myšlení je návrh svazu evropských panovníků, podaný Jiřím z Poděbrad v roce 1464. Podle tohoto návrhu mělo jít o mezinárodní organizaci, která by bránila různým konfliktům mezi jednotlivými státy a disponovala i rozličnými prostředky k realizaci svých cílů. Hlavním z těchto cílů měla být obrana proti společnému nepříteli, jímž byli v té době Turci.

Na nové společenské poměry byly zásady Smlouvy kutnohorské adaptovány Majestátem Rudolfa II. z roku 1609 a k němu připojeným Porovnáním. Dalším českým přínosem evropské kultury byla až díla exulantů z třicetileté války. Z nich to byli zejména velký pedagog a myslitel Jan Amos Komenský a známý český rytec Václav Hollar. O díle obou není snad třeba detailněji hovořit, neboť mám za to, že jde o obecně známé věci.

Češi zasáhli i do dějin amerického kontinentu. Snad bych měl uvést jako příklady alespoň některé osobnosti. Na prvním místě si dovoluji jmenovat nám dnes skoro neznámého Augustina Heřmana, který se svými rodiči opustil zemi z náboženských důvodů v době protireformace. Usadil se v Nizozemí a odtud se plavil několikrát do Nového světa. Nakonec zakotvil v Novém Amsterdamu (dnešní New York). Stal se jedním z významných úředníků a měl veliký vliv zejména na urovnávání pohraničních sporů. Asi v roce 1670 obdržel 24 000 akrů v dnešním státě Maryland, kde zřídil české manství. Vybudoval tam i tři dominia Bohemian Manor, Augustine Manor a Three Bohemian Sisters. Jeho potomci žijí patrně dosud v U.S.A., i když jeho rod vymřel po meči v roce 1735.

Právě tak měli v dnešních Spojených státech veliký vliv misionáři obnovené (ochranovské) Jednoty bratrské, kteří jak známo působili ve státech zejména na západním pobřeží a zapsali se velmi kladně do historie počátků života v severní Americe. Příznivě ovlivňovali život bílých osadníků a působili i při navazování dobrých vztahů mezi novými příchozími a Indiány.

Ve svém výkladu jsem se pokusil o nastínění přínosu Čechů a obyvatel Čech vůbec Evropě v dávnější minulosti. Snad bych ještě rád připomněl, že se Češi uplatnili velice dobře ve světě i v celé řadě dalších oborů, ať již v technice, chemii, medicíně, fyzice aj. Jistě nelze také pominout například hudebníky takového věhlasu, jaký měli skladatelé Mysliveček, Jan Dismas Zelenka a další – z těch novějších bych rád připomněl Bedřicha Smetanu, Antonína Dvořáka, a známého houslistu a dirigenta Rafaela Kubelíka. Z osobností politických uvádím především T. G. Masaryka. S problematikou začleňování Československa do světových struktur sluší zmínit rovněž druhého prezidenta ČSR Edvarda Beneše. K hodnocení přínosu českých politiků do světových struktur v době současné hovořit zatím nemohu, protože nám všem chybí náležitý historický odstup.

Literatura (uveden jen základní výběr):

Bělina, P. – Fidler, J., Dějiny Evropy, Praha 1996.

Bělina, P. – Fidler, J., Osobnosti českých dějin, Praha 1997.

Galerie nesmrtelných: První Češi a Moravané, Třebíč 1994.

Kořalka, J., Češi v habsburské říši a v Evropě 1825–1914, Praha 1996.

Molnár, A., Soudce smluvený v Chebu, Cheb 1982.

Sakař, V., Husův odkaz ve státnickém díle Jiřího z Poděbrad.

Zpráva ze zasedání valné hromady společnosti VERITAS 15. 5. 1999 v Praze

Na letošní valné hromadě byla projednávána celá řada významných bodů. Zpráva moderátora (výťah z ní uvádíme samostatně) se týkala roku 1998, ačkoli i v prvních měsících tohoto roku se už konaly další akce. Ty však budou uvedeny teprve ve zprávě za rok 1999.

Poté byly projednávány jednotlivé tematické okruhy, z nichž uvádíme zejména:

1. Příprava vzpomínkové slavnosti na 21. 6. 1621, která se koná tentokrát 20. 6. v 18 hodin v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí. V debatě bylo konstatováno, že by bylo napříště vhodné začátek posunout na 17 hod., aby se mohli zúčastnit i mimopražští zájemci. Dále bylo vysloveno přání větší propagace ve sdělovacích prostředcích. Za účelné se považuje také informovat o této akci včas i sdružení Exulant, o němž bylo jednáno v dalším bodu.

2. Navázání kontaktu s občanským sdružením Exulant bylo výsledkem dopisu jeho předsedy doc. ing. Karla Matějky, CSc., který patrně přes SR ČCE získal oznámení našich akcí a projevil zájem o vzájemnou informovanost. Tento zájem jsme uvítali a vyměnili si některé své informační tisky. Těšíme se na spolupráci v budoucnu (bližší podrobnosti o občanském sdružení Exulant jsou uvedeny v tomto Bulletinu samostatně).

3. Pokračování v součinnosti s Evropským hnutím v ČR přiblížil na základě svých záznamů br. ing. arch. Kužel, který byl valnou hromadou pověřen, aby zastupoval naši společnost v tomto hnutí. Dalším delegátem v případě potřeby by byl br. dr. Sakař (podrobnější informace o této iniciativě, sdružující celou řadu subjektů, je uvedena rovněž v samostatném článku).

4. Příprava pracovního soustředění („tábora“) mladých historiků a pracovního zasedání („sympozia“) VERITAS ve Velké Lhotě u Dačic v červenci je v plném proudu. Názvy obou akcí jsme upřesnili v tom smyslu, který lépe vystihuje skutečnost. Jde totiž opravdu především o pracovní činnost, která má vždy konkrétní výsledky, s kterými VERITAS seznamuje alespoň ve stručném přehledu a shrnutí své členy v Informačním bulletinu i Hlasu Střediska české reformace. V roce 1999 je náplní pracovního soustředění mladých historiků tematika první světové války, pracovní zasedání VERITAS se i za pomoci obvyklé dotazníkové akce zamýšlí nad citovou výchovou na prahu třetího tisíciletí. Bližší informace budou zveřejněny ve 4. čísle Hlasu na jaře 2000. Ministerstvo kultury tuto činnost opět usnadnilo poskytnutím příspěvku (tentokrát 10 000 Kč).

5. Delegace naší společnosti se účastnila na přelomu dubna a května další konference evropských protestantských muzeí, a to v Debrecenu v Maďarsku. Bylo to poprvé, kdy se konference konala nikoli v některé ze západoevropských zemí, ale ve střední Evropě. Debrecen jako středisko zejména maďarské reformované církve přijal hosty konference opravdu důstojně a pro české účastníky bylo hřejivou skutečností, že výjezdní zasedání se konalo v Šarišském Potoku, dodnes spjatém velmi silně s velkou osobností Jana Amose Komenského.

6. Valná hromada projednávala i základní fakta informačního materiálu pro MK ČR, o němž hovořil moderátor ve své zprávě. Jeho návrh, aby dopracované znění bylo schváleno výborem VERITAS, byl přijat.

7. Z organizačních záležitostí je s omluvou ještě nutné uvést, že došlo k trapnému omylu při uvedení členů nově zvoleného výboru v Bulletinu č. 7. Místo br. doc. Volka (byl zvolen jako náhradník) měl být jako člen výboru uveden br. ing. arch. Kužel.

8. Konečně byly předneseny i pokladní a revizní zprávy a obě valnou hromadou schváleny.

9. V průběhu valné hromady mile zazněly písemné pozdravy našeho prvního jednatele br. dipl. tech. Kristoslava Řičaře a ses. doc. dr. Viery Žbirkové z Nitry, s kterou jsme loni prožili podnětné chvíle při její přednášce v Pardubicích.

Výtah ze zprávy moderátora Historické společnosti pro aktualizaci odkazu české reformace VERITAS o činnosti v roce 1998

Vladimír Sakař

Vážení přítomní, dámy a pánové, sestry a bratři,

je mou milou povinností vás přivítat na našem výročním shromáždění a alespoň v hrubých rysech vás seznámit s činností společnosti v uplynulém pracovním období.

Práci společnosti řídil výbor, který se sešel celkem pětkrát a na svých poradách řešil aktuální problematiku. Pravidelně probíhaly i podniky, které společnost pořádala pro odbornou veřejnost. Byly to zejména semináře pro učitele dějepisu, češtiny a občanské nauky, které se konaly v Pardubicích na jaře a na podzim roku 1998. Jarní seminář byl věnován otázkám, spojeným se vztahy mezi domácím prostředím a židovskou komunitou. Na podzimním semináři byly na programu výklady o vztazích mezi Čechy a Slováky, o bratrských sborech na Slovensku a o Jednotě bratrské v Lešně.

Symposium ve Velké Lhotě, konané v návaznosti na tábor mladých historiků, bylo věnováno předpokládanému dalšímu vývoji církví ve třetím tisíciletí.

Průběžně byla sledována problematika dotýkající se snah o znovuvybudování mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze a obsahu učebnic, pokud se týkal dějin české reformace. Společnost spolupořádala vzpomínková shromáždění 21. června (poprava 27 reprezentantů českého stavovského odboje) a 6. července (památka Husova). Dalším problémem byly otázky spojené se hřbitovem na Vyšehradě, jehož význam je vskutku celospolečenský, není služebný výhradně jedné církvi. Průběžně byly vypracovávány materiály k významným výročím pro Rozhlasovou misii SGBMFI v západních Čechách (Město Touškov).

V minulém roce také začala příprava informačního materiálu pro MK ČR, týkající se náboženských dějin a postavení církví. Navrhuji, aby pro jeho závažnost byl projednán a schválen výborem VERITAS a to ihned, jakmile bude zcela dokončen.

Naše činnost jako činnost každé historické společnosti, je velmi úzce spjata s otázkami, které dnes hýbou českou veřejností. Mezi ně patří i často esejisticky podávaná problematika evropské integrace. Evropa však není homogenním útvarem, každá země má svou samostatnou historii a její nerespektování vede ke katastrofickým řešením. Tu má také místo naše odborná činnost a s ní související činnost osvětová, či chceme-li veřejná, již nelze nijak od odborné oddělit.

Závěrem své zprávy bych se rád zastavil ještě u jedné věci – totiž té, že naše společnost má jen 83 členů; měli bychom si dát za úkol snažit se o zvýšení počtu členů, zejména členů aktivních a agilních. Právě v současné době je to úkol velmi obtížný, ale nutný. Stagnace by ani po této stránce nebyla dobrým znamením.

Informace o Evropském hnutí

O Evropském hnutí v ČR jsme byli informováni nejprve členkou výboru VERITAS prof. PhDr. Dagmar Čapkovou, DrSc., která v tomto hnutí zastupovala Unii Comenius.

Potom byly navázány i kontakty přímé a postupně se zástupci VERITAS (doc. PhDr. Eva Melmuková, ing. arch. Živan Kužel) – účastnili se některých setkání.

Záměrem Evropského hnutí v ČR je výchova k evropskému demokratickému občanství (výchova v přerodu společnosti ČR z postkomunistické v demokratickou). K tomuto účelu byly v letech 1994 – 1998 uspořádány čtyři konference (1994 spolu s Pedagogickou fakultou UK v Praze, 1995 s Filozofickou fakultou Masarykovy University v Brně, 1996 s Filozofickou fakultou UK v Praze, 1998 opět s Pedagogickou fakultou UK v Praze) a rozpracován projekt, podrobněji rozvedený v tištěných materiálech Evropského hnutí, zejména ve sborníku ze IV. konference.

Předsedou Evropského hnutí je ing. Rudolf Battěk. Spolupracujícími organizacemi a institucemi, dobrovolně sdruženými při Evropském hnutí ČR jsou: Česká křesťanská akademie, Česká obec sokolská, Český svaz bojovníků za svobodu, Demokratický klub, Gymnázium Jižní Město, Gymnázium University Karlovy, Junák – svaz skautů a skautek, Klub Milady Horákové, Klub přátel Národního technického muzea, Konfederace politických vězňů, Masarykova akademie práce, Masarykovo demokratické hnutí, Masarykova společnost, Muzeum třetího odboje, Orel, Společnost Edvarda Beneše, Společnost Národního muzea, Spolek Českého zemědělského muzea, Svaz Pracovní technické prapory, Svaz učitelů a školských pracovníků postižených z politických důvodů, Unie Comenius, VERITAS, Výbor Oni byli první.

Informace o občanském sdružení Exulant

Občanské sdružení Exulant je jen o málo mladší než VERITAS. Vzniklo před více než pěti lety, v době, kdy se konal celosvětový sjezd zelovských exulantů (první byl roku 1993, druhý 1996, a to v polském Zelově a v Praze).

Sdružení vede potomek exulantů právě ze Zelova, doc. ing. Karel Matějka, CSc., spolu s výborem (ten byl zvolen 22. 8. 1998 ve staronovém složení: Mgr. Pavel Smetana, synodní senior ČCE, ing. Dobroslav Stehlík, předseda BJB, Mgr. Vlastimil Pospíšil z Brna, ing. Alexandr Drbal z Prahy, doc. Karel Matějka z Prahy a Karel Matějka jr. z Prahy. Náhradníky byli zvoleni dr. Jan Bistranin z Liberce, Jana Kubaňová z Prahy a Irena Veselovská z Liberce).

Sdružení pořádá ve spolupráci s dalšími subjekty mimo například zmíněných velkých celosvětových setkání i konference, udržuje kontakty s potomky českých exulantů žijících na různých místech v zahraničí, koná zájezdy do míst, kde exulanti žili nebo žijí.

Pro nás jistě radostný a podnětný je i záměr vybudovat muzeum v podkroví kostela v Zelově. Pro lepší orientaci několik úryvků z Informačního věstníku č. 7 (1/1999): „Zelovské muzeum je budováno za významné finanční pomoci českého státu a pod záštitou prezidenta České republiky pana Václava Havla. Ohromné množství práce však zajišťuje i polská strana, především pak zelovský sbor.

Kromě odvětrání a zpevnění celé stavby, o kterých jsme již informovali, byl zásadním způsobem upraven přístup do věže a zejména celá „sakristie“. V ní bude hlavní vchod do muzea, zatímco věžní prostor byl určen jako „nouzový východ“. Nově upravený prostor muzea je vybaven i potřebnou technikou, zajišťující požární ochranu a bezpečnostní zajištění.

Myšlenka vybudovat právě v zelovském kostele muzeum připomínající český a moravský pobělohorský evangelický exil, prakticky ideálně splňuje všechny potřebné náležitosti. Pouze pro připomenutí:

- skutečně je zde co dokumentovat, jedná se o historicky významné a často jedinečné události a životní příběhy,
- dokumentace je již nanejvýš potřebná a časově naléhavá, protože hrozí nevratné ztráty,
- pro muzeum se našel vhodný prostor, který je přímo dějinně neodmyslitelně s dokumentovanými událostmi spjatý,
- pro muzeum byly získány značné finanční prostředky, a to převážně ze země, jejíž synové (naši otcové) právě zde nacházeli svobodu vyznání i možnost dlouhodobě svobodně žít,

- našla se skupina lidí zapálených pro věc a ochotných velice obětavě a tvůrčím způsobem pracovat (projektanti, historici, řemeslníci, výtvarníci, organizátoři).

Proto s vděčností tuto skutečnost přijímáme jako konkrétní projev Božího působení.

Muzeum je tedy prakticky zde a o něčem vypovídá, něco tu jakoby našeptává, něčím snad až zneklidňuje. Je či bude skutečně:

- o svobodě víry a svědomí?
 - o statečnosti, obětování všeho až do hrdel a statků?
- Ptá se nás, klade i nám otázku co my, potomci, dědicové?“

Informaci lze zakončit stejně jako představení se naší společnosti VERITAS členům sdružení Exulant, uveřejněné v jejich Informačním věstníku č. 8 (2/1999):

„Těšíme se, že budeme nyní i v dobrých přátelských stycích s vaším sdružením. Připomínky podnětů exulantů pro víru i „skrytého semene“ doma tvoří přece jeden celek!“

Vydává a rediguje pro potřebu svých členů:

Historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace VERITAS
nám. Zachariáše z Hradce č. 21
588 56 TELČ I

 066/724 38 88

© VERITAS 1999

KALENDARIUM (některá významná výročí 2000) VERITAS

8. 1.1920 založení CČS(H) (prohlášení a zásady)
9. 1.1420 kutnohorští mučedníci (husité házení do šachet)
10. 1.1975 † Leontýna Mašínová, spisovatelka
15. 1.1920 papež dal do klatby Církev československou
17. 1.1850 * Jan Pelíšek, reformovaný farář a básník
25. 1.1500 † B. Matěj Kunvaldský, první biskup Jednoty bratrské
30. 1.1460 † Petr Chelčický (dle podání)
2. 2.1830 † Jan Végh, kazatel reformované toleranční církve
2. 2.1905 začaly vycházet Kostnické jiskry
2. 2.1920 návrat legionářského pluku M. Jana Husa do Prahy
3. 2.1416 Pierre de Perath upálen v Lille (husitský mučedník)
3. 2.1450 Peter Preischwitz popraven v Budyšíně (husitský mučedník)
5. 2.1565 † B. Jan Černý, biskup Jednoty bratrské
6. 2.1530 † B. Kliment Bosák, skladatel duchovních písní
16. 2.1425 Jan Drändorf upálen v Heidelbergu (husitský mučedník)
16. 2.1430 Olivier Delendeule a Vilém Dubois upálení v Tournai (hus. muč.)
21. 2.1420 založeno město Tábor
21. 2.1885 † Václav Šubrt, ref. senior, zakladatel dívčího ústavu v Krabčicích
21. 2.1875 † prof. Antonín Frinta
26. 2.1610 Majestát Rudolfa II. uložen na Karlštejně
27. 2.1850 * Ferdinand Císař, reformovaný superintendent
28. 2. 380 křesťanství státním náboženstvím (císař Theodosius)
1. 3.1420 vyhlášena 1. křížová výprava proti Čechům
4. 3.1920 Karel Farský zvolen předsedou ústředního výboru CČS(H)
10. 3.1465 plán Jiřího z Poděbrad na unii evropských panovníků
12. 3.1930 † Alois Jirásek
14. 3.1420 Jan Krása, pražský měšťan, upálen ve Vratislavi
25. 3.1420 bitva u Sudoměře
19. 4.1560 † Filip Melancton, reformátor, učitel Německa
20. 4.1945 popraven nacisty Dietrich Bonhoeffer
23. 4.1520 obnovena Dolní konsistoř v Praze
23. 4.1420 * Jiří z Poděbrad
24. 4.1415 M. Jeroným zajat v Hiršavě a odvezen do Kostnice
11. 5.1575 přijata stavy Česká konfese
14. 5.1610 zavražděn francouzský král Jindřich IV., ochránce hugenotů
20. 5.1430 počátek jednání s delegáty Basilejského koncilu v Chebu
24. 5.1785 uzavřena Betlémská kaple v Praze

26. 5.1700 * Mikuláš Ludvík hrabě Zinzendorf
27. 5.1420 přijaty v Praze 4 pražské artikuly – program české reformace
29. 5.1945 † ve vězení Josef Pešek, člen Diecézní rady CČS(H) v Praze
3. 6.1880 vznikla v Čechách svobodná církev reformovaná (nyní CB)
8. 6.1415 Husovo slyšení před koncilem
14. 6.1410 Pražská univerzita odmítla pálení Viklefových knih
15. 6.1415 Kostnický koncil zakázal přijímání podobojí
27. 6.1950 popravena Milada Horáková
6. 7.1415 upálen M. Jan Hus
7. 7.1420 upálení husitští mučedníci v Arnoštovicích
14. 7.1415 v Olomouci upálen kněz Jan a jeho nejmenovaný druh (hus. muč.)
14. 7.1420 bitva na Vítkově
16. 7.1740 † malíř Jan Kupecký v Norimberku
18. 7.1870 dogma o neomylnosti papežské (1. vatikánský koncil)
28. 7.1750 † Johann Sebastian Bach
2. 8.1440 klatba nad českým králem Jiřím z Poděbrad (papež Pius II.)
2. 8.1895 založen Světový studentský křesťanský svaz
13. 8.1910 † Florence Nightingallová, organizátorka péče o raněné
26. 8.1845 † rytíř Jan Jeník z Bratřic
4. 9.1965 † Albert Schweitzer
11. 9.1905 † Jan Janata, reformovaný senior a básník
13. 9.1435 Jan Rokycana zvolen českými stavy arcibiskupem
21. 9.1520 † M. Viktorín Kornel ze Všehrd, slavný právník
30. 9.1770 † George Whitefield, spoluzakladatel metodismu
- 7.10.1956 založen řád Misionářek lásky Matky Terezy
23.10.1600 † Jan Efraim, překladatel Bible kralické
30.10.1910 † Henri Dunant, zakladatel Červeného kříže
- 2.11.1480 kněz Michal Polák umučen na Karlštejně (husitský mučedník)
8.11.1620 bitva na Bílé hoře
15.11.1670 † Jan Amos Komenský, poslední biskup Jednoty bratrské
19.11.1580 † Jiří Melantrich z Aventina
20.11.1660 * Daniel Arnošt Jablonský, dvorní kazatel pruského krále
21.11.1790 † Jan Laho, 1. superintendent toleranční luterské církve
27.11.1950 † Antonín Boháč, synodní kurátor ČCE
- 24.12.1420 † Mikuláš z Husi
26.12.1420 husité povraždění při bohoslužbách v Krčíně